

12. Česká republika – zemědělství, doprava, služby ..

Zemědělství

I přes to, že podíl zemědělství na tvorbě HNP v posledních letech klesá, jedná se o velmi významné odvětví hospodářství. V zemědělském sektoru pracují asi 3% ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Funkcí zemědělství je vyrábět zdravé potraviny, především pro obyvatele ČR, protože vývoz je vzhledem k přebytkům zemědělské produkce v západní Evropě velmi obtížný. Zemědělství má ale také funkci tvůrce krajiny a ochránce životního prostředí.

Po roce 1990 nastala restituice, navrácení majetku původním majitelům, došlo k transformaci zemědělských družstev, které nyní obhospodařují asi ¾ celkové plochy. Došlo také k omezení nadvýroby například brambor nebo mléka, zemědělství už také bere ohled na ekologii – už se méně používají hnojiva.

V současnosti se obhospodařuje asi 54% plochy státu, z čehož rozhodující část připadá na ornou půdu. Hlavními činiteli, které ovlivňují charakter zemědělské výroby jsou půdy, klima, nadmořská výška a členitost terénu.

Z hlediska fyzickogeografického členění lze republiku rozdělit na několik typů. Jsou to:

- a) Kukuřičný typ, který zahrnuje oblasti s nejpříznivějšími přírodními předpoklady, tj. nížinné plochy do 200 m.n.m. s ročním průměrem teplot kolem 9/10°C. Jsou zde zastoupeny nejkvalitnější zeminy. Jediným problémem jsou nízké srážky. Pěstuje se zde kukuřice, pšenice, olejoviny a cukrová řepa. Dále zelenina a ovoce. Jedná se o oblast jižní a jihovýchodní Moravy.
- b) Řepařský typ se nachází v rovinách a mírně zvlhčených oblastech do 350 m.n.m., kde jsou průměrné teploty kolem 8°C, převládají zde hnědozemě. Přebývá pěstování cukrovky, pšenice a ječmene a v místech se zvláštními podmínkami se daří chmelu, raným bramborám a ovoci. Patří sem Polabí, dolní Poohří a střední Morava.
- c) Bramborářský typ je ten úplně nejrozšířenější, jedná se o vrchoviny s průměrnou teplotou kolem 7°C. Přebývají méně neúrodné půdy, podzolovité. Pěstují se zde brambory, žito, oves, luštěniny a krmné plodiny (pícniny). Bramborářský typ zabírá velkou část Čech a severní a západní Moravu. Ještě se dělí tzv. bramborářsko-ovesný typ, což jsou oblasti dosti vlhké s teplotami pod 7°C.
- d) Horský typ je posledním typem oblastí, které zahrnují i podhorské oblasti. Jedná se o území s nadmořskou výškou nad 550 m.n.m. Jde o území značně vlhké, a tak se zde pěstují méně náročné obiloviny (oves, žito), brambory, len a krmiva. Spíše zde najdeme louky, pastviny a lesy.

Základním odvětvím je rostlinná výroba, která zajišťuje nejen výživu obyvatelstva, ale i krmiva pro hospodářské živočichy. Dominují obiloviny, které jsou pěstované na polovině orné půdy, ale vzrostly i plochy pícnin a technické plodiny.

Nejrozšířenější obilovinou je pšenice, pěstovaná v kukuřičné a řepařské oblasti. Připadá na ni přes 50% celkové produkce obilovin. Dále je významný sladovnický ječmen. Nejlepší exportní ječmen se pěstuje na střední a jižní Moravě, krmný ječmen v podhůřích. Snižuje se pěstování ovsu, naproti tomu stoupá produkce kukuřice – hlavně jako krmivo a také na siláž. Žito, kdysi hlavní chlebovina se pěstuje především v oblastech bramborářského a bramboro-ovesného typu. Hodně brambor se také využívá ve škrobárnách k průmyslovému zpracování.

Z technických plodin se pěstuje cukrová řepa, která má malé nároky jak na přírodní podmínky, tak na množství práce. Z olejnin je významná řepka, pěstovaná v pahorkatincích a vrchovinách.

Dále je velmi důležitý chmel, jehož značná část se pravidelně exportuje. Jeho pěstování se soustředí hlavně na žateckou oblast. Zelenina se pěstuje hlavně v nížinných oblastech a v Polabí a její sklizeň v podstatě kryje potřebu. Pěstuje se hlavně na Litoměřicku, Českém ráji a na jižní Moravě.

Živočišné výrobě dominuje chov skotu a prasat. Chov skotu pro mléko a maso, chov prasat zajišťuje přes polovinu produkce masa. Dále chov drůbeže, jejichž chov je možný v blízkosti středisek spotřeby. K tradičním oborům dále patří chov ryb, z nichž hlavně kaprů. Na zemědělskou výrobu přímo navazují závody potravinářského průmyslu, který je rozložen rovnoměrně po celém území republiky.

Doprava

Její intenzita se vyjadřuje dvěma činiteli:

- 1) výkon – součin přepravených osob či nákladů na určitou vzdálenost.

vlak- má největší výkon, ale neustále klesá, protože přibývá nákladní automobilové dopravy.

- 2) objem – počet přepravených osob nebo hmotnost nákladů v tunách. Největší objem má automobilová v ohledu na přepravené osoby, v železniční zase na náklad.

Odvětví dopravy:

- železniční – asi 30% tratí elektrifikováno, jedna z nejhustších sítí na světě. Je to méně energeticky náročná doprava a nezatěžuje prostředí, ale u nás je zastaralá a ztrátová, posledním trendem je její privatizace a budování koridorů.
Hlavní vedou :
- Děčín, Ústí, Praha, Kolín, Pardubice, Česká Třebová, Olomouc, Přerov, Ostrava
- Ostrava, Břeclav, Jižní Morava
- Praha, Kolín, Havlíčkův Brod, Brno, Břeclav
- silniční – neustále roste její objem i výkon, zvyšuje se podíl nákladní dopravy, chybí moderní komunikace. Nejstarší dálnice D1 Praha-Brno, pak D2 Brno-Břeclav-Slovensko, D5 Praha-Plzeň-Německo, D8 Praha-Ústí, ..
- potrubní – ropovody, plynovody, teplovody.
V ČR Družba, Ingolstadt, plynovody – Sojuz z Ruska a pak i do Německa, z Norska.
- vodní doprava- má největší význam v mezinárodním styku, pro nákladní dopravu splavné Labe od Chvaletic , Vltava od Prahy. Přístavy – Praha, Lovosice, Ústí, Děčín,..
- letecká doprava – mezinárodní styk

Služby a cestovní ruch

Nejdynamičtěji se rozvíjejícím sektorem našeho hospodářství je v poslední době sektor služeb. Patří sem nejen obchod, ale i zakázková výroba a i služby v užším slova smyslu. Toto dříve podceňované odvětví prošlo výraznou modernizací a značně rozšířilo svou náidku. Rozmístění sítě služeb je vázáno na velikost sídel. Řadíme sem i cestovní ruch. Ten dělíme na domácí a zahraniční. Dále na aktivní a pasivní.